

Molennetwerk Zuid-Holland

28 oktober 2021

Onderzoek naar molens in de archieven van de provincie Zuid-Holland

Door: Peter Diebels

Provinciearchivaris Zuid-Holland

Provinciearchivaris

Beheerder overgebrachte archieven

Provinciearchivaris

Promotie van archiefonderzoek in
samenwerking met Erfgoedhuis

provincie Zuid-Holland

Archieven van de *provincie* Zuid-Holland

provincie Zuid-Holland

- Berusten bij het **Nationaal Archief**
- **Nationaal Archief** beheert en stelt beschikbaar
- Provinciearchivaris is de formele beheerder

Om welk materiaal gaat het?

- Alle (papieren) **archieven** van de provinciale organen van Holland en Zuid-Holland
 - Periode 1811 - 2008
 - ruim 3 kilometer
 - Openbaar
- **Kaartencollectie**
 - Grotendeels gedigitaliseerd

Te vinden via <https://www.nationaalarchief.nl/>

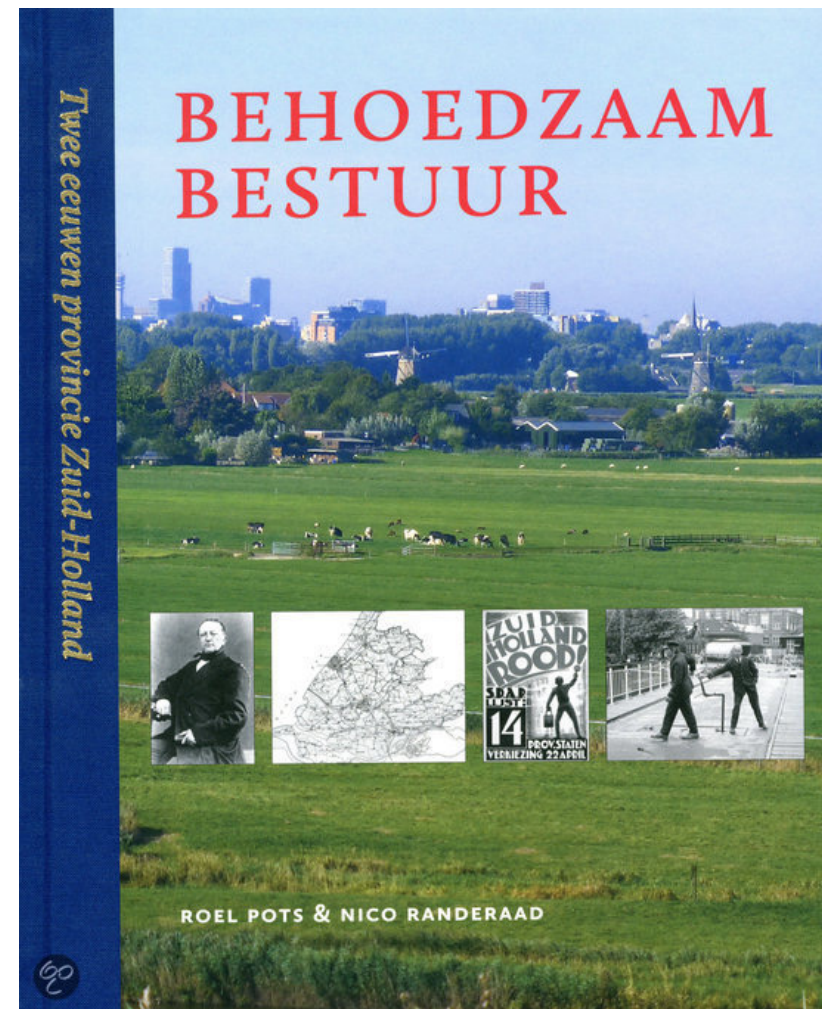
provincie Zuid-Holland

De provincie en molens

Bron

provincie Zuid-Holland

Provincie en molens – 19^e eeuw

- Molens waren motor achter lokale bedrijvigheid of zorgden voor veiligheid als gemaal
- Al in 1828 zond de Gouverneur een circulaire naar gemeenten over hoe te handelen bij ‘verzoeken ter oprichting of verandering van molens’
- Rond 1850 zo’n 1300 molens

Provincie en molens – 20^e eeuw

Molen als monument en symbool voor Cultuurbeleid

- 1928: subsidiëring van f 500 voor 'De Hollandsche Molen, vereniging tot behoud van molens in Nederland' voor het uitvoeren van technisch onderzoek naar de staat van Zuid-Hollandse molens
- 1948: **Molencommissie** om te adviseren 'over alle vragen, betrekking hebbende op de wenselijkheid en de mogelijkheid tot het behoud van de thans nog in Zuid-Holland aanwezige windmolens'

Provincie en molens - 20^e eeuw

1948 - Molenfonds voor de restauratie van molens

1951 - Molenverordening ‘verboden om molens zonder provinciale toestemming aan te passen, buiten gebruik te stellen of te slopen”.

Molens in beheer en onderhoud van de provincie

Molenadviseurs bij de provincie in dienst

1961: eerste **Zuid-Hollands Molenboek**, waarin 219 molens zijn beschreven

provincie Zuid-Holland

Provincie en molens – 21^e eeuw

- 1997 Provinciale Molencommissie opgevolgd door het **Provinciaal Molensteunpunt**.
- **Molenconsulenten** adviseren molenbeheerders over onder meer onderhoud en restauratie
- Behoud door verstrekken van ‘**maal en draaipremies**’
- Ondersteuning van het Gilde van Vrijwillige Molenaars
- Rol van het publiek. **Themajaren** in 2007 en 2011

Wat zien we daarvan in de archieven?

3.02.20 Inventaris van het archief van het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland, 1814-1844

- Inventarisnummer 3516. Verbaalnummer 33
- Stukken betreffende verbouwings- en herstellingswerken aan de gebouwen, werktuigen, enz. van de *stoomwatermolen aan de Arkelschendam*, 1830, 1834-1838

3.02.27.01 Inventaris van het archief van het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland, 1850-1945

Inventarisnummer 6507 RA 55a - 56a

- 55h. Subsidieaanvragen in de kosten van verbetering van de kerk, de ***molens*** en wegen onder de gemeenten Nootdorp en Stompwijk. 1870 en 1879 - 1880.

3.02.27 Inventaris van het archief van de Provinciale Waterstaat in Zuid-Holland, (1891) 1945 - 1986 (1994)

Inventarisnummer 1866

- Beleid en maatregelen ten behoeve van het behoud van molens in de provincie Zuid-Holland, 1957-1984

3.02.22 Inventaris van het archief van de Griffie van de provincie Zuid-Holland(1826) 1946 - 1975 (1991)

Inventarisnummers 3317 - 3321 over de werkzaamheden van de **Provinciale Molencommissie**, 1948-1976

Inventarisnummer 3330. Overzichten van de staat van onderhoud van de molens in Zuid-Holland, waarbij een **provinciale bijdrage** is verleend voor herstel of instandhouding, 1964-1969

Kaartmateriaal

- 4.ZHPB4 Inventaris van het eerste gedeelte van het kaarten- en tekeningenarchief van het Provinciaal Bestuur van Zuid Holland, ook bekend als de **Collectie Ernsting**, (1531) 1570-1850 (1961)
- 4.ZHPB1 Inventaris van het tweede gedeelte van het kaarten- en tekeningenarchief van het Provinciaal Bestuur van Zuid Holland, ook bekend als het Supplement op de Collectie Ernsting, (1821) 1850-1966 (1974)
- 4.VTH Inventaris van de verzameling binnenlandse kaarten **Hingman**, ca. 1500-1813 (ca. 1870)
- 4.BEZH Inventaris van kaarten in bewaring gegeven door de provinciale archiefinspecteur van de provincie ZuidHolland, ca. 1584-1864

Kaart van Rijnland,
Amstelland en
omgeving, heruitgave
van kaart uit 1625 van
Balthasar Florisz. van
Berckenrode. 18e eeuw
(na 1721) door Covens

provincie Zuid-Holland

Kaart van de boezem van de Overwaard en Nederwaard in de Alblasserwaard met de daarop staande molens, Kinderdijk 1774

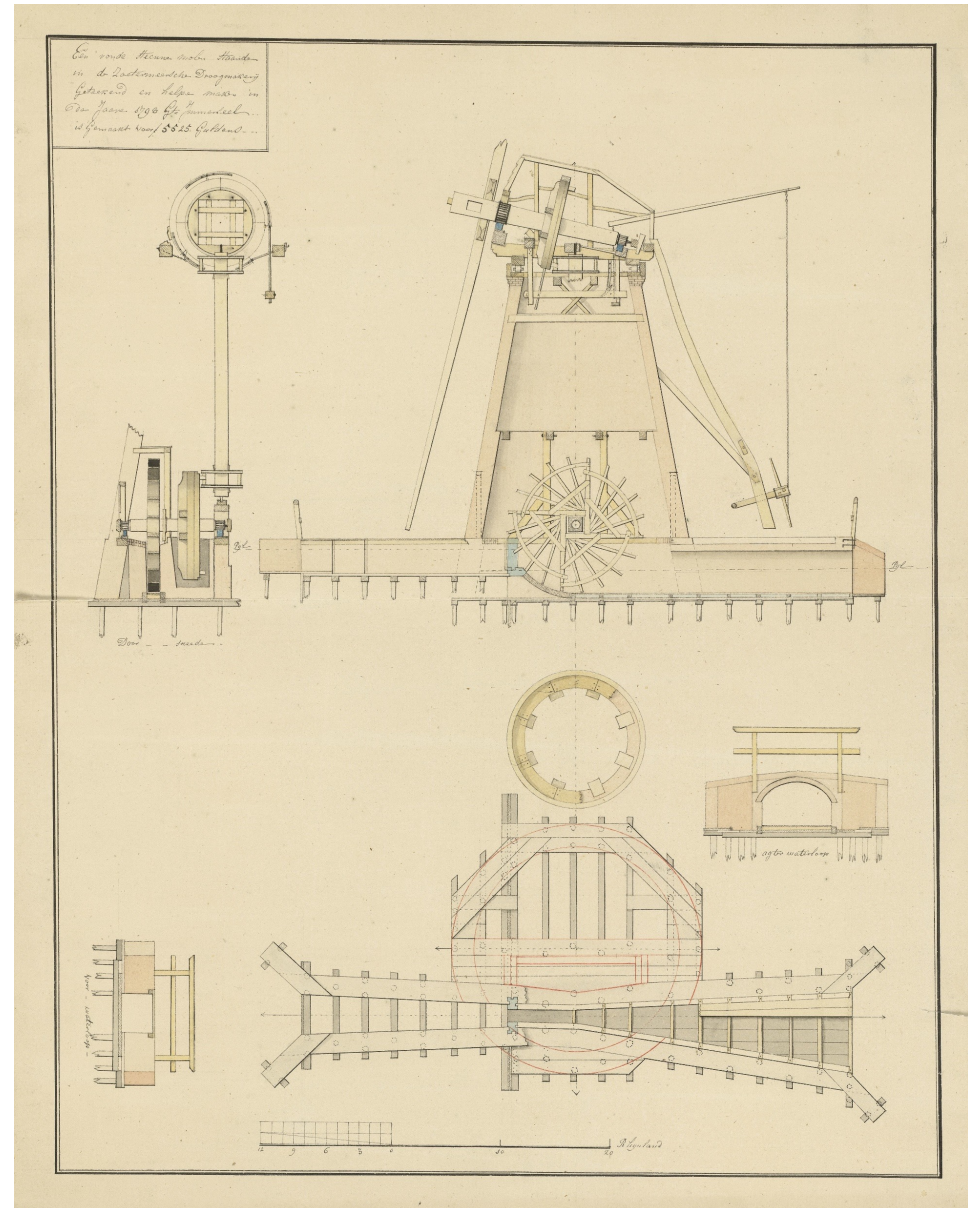
provincie Zuid-Holland

Tekening van een
ronde stenen molen,
staande in de
Zoetermeersche
droogmakerij.

Ongedateerd
Vervaardiger:
G. Immerzeel

provincie Zuid-Holland

Kaart van de watermolens en buitenwateren van het Hoogheemraadschap Delfland

provincie Zuid-Holland

Beeldmateriaal van de provincie

Beeldmateriaal **van** de Provincie Zuid-Holland:

Te vinden via: <https://beeldarchief.zuid-holland.nl/>

- Gedigitaliseerde beelden uit eigen archief

Enkele voorbeelden van molens:

Herbouw van
snuifmolen De
Ster bij de
Kralingse Plas in
Rotterdam
19 mei 1967

provincie Zuid-Holland

Beeldmateriaal van Zuid-Hollandse molens

- Archiefdiensten
- Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Collectie Nederland www.collectienederland.nl

Snuifmolen De Ster. Foto van G.J. Dukker (mei 1968)

Beeldbank van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Stadsarchief Rotterdam Beeldbank

nr. 8726 Molenaar Gerard van Harrewijen van snuifmolen de Ster aan de Kralingse Plaslaan aan het werk in 1962

nr. 1976-1606 Interieur van Snuifmolen 'De Ster' aan de Plaszoom in 1976

Molenonderzoek elders

Archiefdiensten

- *Nationaal Archief*
- *Gemeenten en waterschappen, zoals:*
 - *Erfgoed Leiden en omstreken*
 - *Stadsarchief Rotterdam*
 - *Stadsarchief Delft*
 - *Hoogheemraadschap van Rijnland*

Musea

provincie Zuid-Holland

- **Stichting Molendocumentatie**
- Onderdeel van Vereniging De Hollandsche Molen.
- Archief gaat terug tot begin 17^e eeuw.
- www.molens.nl
- <https://www.molens.nl/molen/zoek-een-molen/molendetail/de-ster-208/>

<https://www.snuifmolens.nl/>

provincie Zuid-Holland

